

Rehtori V. Raevuori:

Suomen Pikakirjoittajayhdistys r.y. 75-vuotias 1872-1947
Pikakirjoituslehden juhlanumero, Helsinki 1947

Pikakirjoituksen opetus kouluissamme

OPPIKOULUT.

Pikakirjoituksen opetus tapahtui aluksi vain koulun ohjelmasta erillisten kurssien muodossa.

Pikakirjoituksen historia maassamme on nuori. Ohhan tänä vuonna kulunut vasta 86 vuotta siitä kun ruotsinkielinen pikakirjoitusjärjestelmä maassamme luotiin, ja 73 vuotta siitä, kun suomenkielinen pikakirjoitusjärjestelmämme näki päivänvalon. Mutta monin verroin nuorempi on pikakirjoituksen opetuksen historia oppikouluissamme, mikäli se lasketaan siitä ajasta, jolloin mainittua opetusta alettiin edes jossakin muodossa lukea näiden koulujen ohjelmaan kuuluvaksi. Se tapahtui näet oikeastaan vasta 20 vuotta sitten, nimittäin lukuvuonna 1926—1927, siis itsenäisyytemme kahdeksantena vuotena. Sitä ennenkin oli tosin pikakirjoituksen opetusta oppikouluissamme annettu. Mutta se oli tapahtunut kokonaan koulun varsinaisesta työstä erillisinä kursseina, koulun varsinaisen lukuajan ulkopuolella ja millään tavoin näkymättä koulutodistuksissa. Sitä oli järjestetty vain asiaa

harrastavien opettajain toimesta¹ ja opetus oli ollut aivan palkatonta työtä tai sitten oppilaat olivat suorittaneet opettajaileen jonkin pienen kurssimaksun. Olivatpa eräissä tapauksissa kurssinpitäjinä toimineet jotkut ylempien luokkien pikakirjoitustaitoiset oppilaat.²

Yrityksiä pikakirjoituksen saamiseksi oppikoulujen opetusohjelmaan.

Yrityksiä pikakirjoituksen saamiseksi — vapaaehtoisena tai valinnaisena aineena — oppikoulujen opetusohjelmaan ei puheenaolevalta ajalta suinkaan näytä puuttuneen. Mm. jo niin aikaisin

¹ Niinpä esim. Sortavalan lyseön rehtori Kaarlo Samuli Kaikkonen oli yli 15 vuoden ajan antanut pikakirjoituksen opetusta koulussaan hyvällä menestyksellä.

² Tällaisia tapauksia tunnetaan varsinkin seminaareistamme. Muistettakoon vain, miten esim. Jyväskylän seminaarissa Vihtori Peltonen (Johannes Linnankoski) oppi pikakirjoitustaitonsa erään kokelasluokan oppilaan toimeenpanemalla kursilla.

kuin 1880-luvun alkupuolella oli Porin lyseon rehtori K. J a a k k o l a erään koulussa pidetyn tarkastuksen yhteydessä yrittänyt saada pikakirjoitusta koulussaan vapaaehtoiseksi tai valinnaiseksi aineeksi. Mutta ylitarkastaja A. S t r e n g oli sitä jyrkästi vastustanut. Mainitun vuosikymmenen loppupuolella tuntuu kuitenkin mieliala koululaitostamme johtavissa piireissä käyneen pikakirjoitusasialle jonkin verran suopeammaksi päättäen siitä, että muutamissa Helsingin oppikouluissa, esim. ruotsalaisessa normaalilyseossa, oli tähän aikaan valtion avustuksen turvin muutamana vuotena annettu pikakirjoituksen opetusta valinnaisena — kreikan kielen kanssa. Mutta jo 5 vuoden kuluttua tämäkin avustus oli lopetettu, koska "lukujärjestyksissä oli varattava tilaa venäjän kielen opetukselle".

Edellä kuvatuilla kurssiopetuksen asteella pikakirjoituksen opetus — noita muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta — sitten pysyi koko venäläisvallan ajan. Ja kun ottaa huomioon, miten suuri sija venäjän kielellä oppikoulujemme ohjelmassa varsinkin sortovuosien aikana oli, onkin hyvin ymmärrettävää, ettei siinä enää voinut ajatella minkäänlaista tilaa pikakirjoituksen opetukselle. Mutta ilmeisesti venäläisvallan viimeisinä vuosikymmeninä pikakirjoitustaidon merkitys on yhä enemmän alkanut selvitä oppikoulunopettajain piireissä, koskapa vuonna 1920 — siis kolmantena itsenäisyysvuotena — pidetty Suomen oppikoulunopettajain kuudes yleinen kokous miltei yksimielisesti hyväksyi lehtori E. M e i n a n d e r i n alustuksen pohjalla ponnet, joiden mukaan koulut, joissa päteviä opettajavoimia on käytettävänä, on oikeutettava ottamaan lukusuunnitelmaansa pikakirjoituksen opetusta; V luokalla 2 viikkotuntia valinnaisena kirjanpidon kanssa ja VI luokalla 1 viikkotunnin vapaaehtoisena.

Mutta yhtä suopea kuin oppikoulujen opettajiston keskuudessa ei ilmeisestikään mieliala ollut pikakirjoituksen opetusta kohtaan koululaitostamme johtavissa piireissä, koskapa näiden pönsien johdosta ei minkäänlaisiin toimenpiteisiin ryhdytty. Asettuivatpa kouluviranomaiset suorastaan kielteiselle kannalle anomusten johdosta, joita näihin aikoihin eräiden oppikoulunopettajain taholta (lehtori F. W. K a d e n i u s Viipurin tyttökoulusta ja rehtori K. J a a k k o l a Tampereen klassillisesta lyseosta) tehtiin luvan ja määrärahan saamiseksi pikakirjoituksen opetuksen järjestämiseksi puheena olevissa kouluissa. Poikkeus tehtiin vain ruotsalaisen normaalilyseon suhteen. Sanotun koulun rehtorille annettiin net oikeus järjestää koulussaan ensin lukuvuodeksi 1922—1923 ja sitten, jos opetus

osoitautuu tarkoitustaan vastaavaksi, jatkuvastikin pikakirjoituksen opetusta V luokalla valinnaisena kirjanpidon kanssa, vieläpä myönnettiin tarkoitukseen 1.680 markan vuotuinen määrärahaakin.

Ne erittäin myönteiset kokemukset, joita tästä ensimmäisestä itse koulun taholta järjestetystä — taitavan opettajan lehtori E. M e i n a n d e r i n johdolla suoritetusta — pikakirjoituksen opetuksesta saatiin, rohkaisivat Pikakirjoittajayhdistystäkin ryhtymään toimenpiteisiin asiassa. 8 päivänä toukokuuta 1924 yhdistys lähetti kouluhallitukselle kirjelmän, jossa se korostaen pikakirjoituksen suurta merkitystä erillisillä henkisen työn aloilla sekä viitaten kuudennen oppikoulujen opettajain kokouksen hyväksymiin päätöksiin ehdotti, että niissä valtion oppikouluissa, joissa päteviä opettajavoimia on käytettävänä, pikakirjoitukselle saataisiin vapaaehtoisena tai kirjanpidon kanssa valinnaisena aineena varata V luokalla 2 viikkotuntia ja VI luokalla 1 viikkotunti. Mikäli tähän anomukseen suostuttaisiin, tulisivat asianomaiset koulut tietysti saamaan pikakirjoitusopetusta varten samanlaisen määrärahan kuin muitakin vapaaehtoisia tai valinnaisia aineita varten.

Nyt tämä kauan pysähdyksissä ollut asia näytti vihdoinkin lähtevän virallisestikin liikkeelle, vieläpä kahta tietä, nimittäin eduskunnan ja kouluhallituksen toimenpiteistä.

Eduskunnassa, jossa pikakirjoitusasialla aina on ollut eräitä lämpimiä kannattajia, teki Pikakirjoittajayhdistyksen taholta esitetyn toivon mukaisesti — edustaja Helo (sos.dem.) edustajain Juutilaisen (maalaisl.) ja Seppälän (sos.dem.) kannattamana ehdotuksen, että ns. ylimääräisten opetusaineiden (kaunoluvun, veiston jne.) opetusta varten hallituksen talousarvioehdotuksessa varattu 40.000 markan määräraha korotettaisiin pikakirjoituksen opetusta silmällä pitäen 60.000 markkaan.¹ Mutta kun suurin osa edustajista oli, silloin kun edustaja Helo teki ehdotuksensa, poistunut istuntosalista päivällisajaksi, joten se jäi heiltä huomaamatta, ja kun valtiovarainvaliokunnan talousarvioehdotukset yleensä olivat siihen aikaan lujasti "panssaroi-

¹ Edustaja Helo perusteli ehdotustaan mm. huomauttamalla, miten "on suorastaan järjetöntä haaskausta sellainen menettely, mikä meillä on vallalla, että korkeapalkkaiset henkilöt tuhlaavat kalliisti palkattua aikaansa sellaisessa työssä, joka pikakirjoituksen avulla voitaisiin suorittaa aivan lyhyessä ajassa, jotenka olisi välttämätöntä, että myös oppikouluissa annettaisiin oppilaille tilaisuus pikakirjoituksen oppimiseen.

tuja", hänen ehdotuksensa jäi siltä Iltalstunnossa äänestettäessä 3 äänen vähemmistöön.

Mutamaa kuukautta ennen, kun pikakirjoituksen opetusasia tuli täten eduskunnan talousarvioehdotuksen yhteydessä esille, oli kouluhallitus — lokakuun 15:ntenä 1924 päivätyssä kiertokirjeessä — pyytänyt valtion oppikoulujen rehtoreita lausumaan käsityksensä pikakirjoittajyhdistyksen ehdotuksen johdosta. Rehtorien vastauskirjeistä käy selville, että 24 rehtoria (22 suomalaista ja 2 ruotsalaista) puoltaa pikakirjoituksen ottamista lukuunottamatta vapaaehtoisena aineena ja 15 rehtoria (7 suomalaista ja 8 ruotsalaista) valinnaisena aineena. 26 rehtoria (20 suomalaista ja 6 ruotsalaista) asettuu ehdotukseen nähden joko kokonaan kielteiselle tai ainakin vällypitämättömälle kannalle. Edelleen rehtorit ilmoittavat, että päteviä opettajia oli saatavissa 25 koulussa (17 suomalaisessa ja 8 ruotsalaisessa).

Ottaen huomioon toisaalta nämä rehtorien vastaukset sekä ruotsalaisessa normaalilyseossa pikakirjoituksen opetuksessa saavutetut hyvät tulokset toisaalta kirjanpidon opettajan lehtori E. Malmbergin antaman lausunnon¹, kouluhallitus päätti maaliskuun 25 päivänä 1925 esittää valtio neuvostolle, että syyslukukauden alusta 1925 sallittaisiin siellä, missä päteviä opettajavoimia on käytettävissä, ottaa pikakirjoitus 1) vapaaehtoiseksi aineeksi V luokalla (2 tuntia) ja VI luokalla (1 tunti) niissä täysiluokkaisissa valtion oppilaitoksissa, joissa kirjanpito nykyään on pakollisena, siis linjakajoisissa lyseoissa, ja 2) vapaaehtoisen kirjanpidon kanssa vaihtoehtoiseksi (valinnaiseksi) V luokalla (2 tuntia) sekä vapaaehtoiseksi VI luokalla (1 tunti) niissä kouluissa, joissa kirjanpito nykyään on vapaaehtoinen, siis klassillisissa lyseoissa, tyttölyseoissa ja tyttökouluissa. Edellyttäen, että puheena oleva opetus tulisi järjestettäväksi kaikissa niissä 25 koulussa, joissa päteviä pikakirjoituksen opettajia on saatavana, nousisivat kustannukset, kun otettaisiin huomioon opettajille myös vihkojen korjaamisesta tuleva palkkio — puoli tuntia viikkoa ja luokkaa kohti — ensimmäisenä vuotena 61.500 markkaan vuodessa ja seuraavina vuosina, jolloin myös VI luokan opetus tulisi käyntiin, 98.250 markkaan.

Niin kuin tästä näkyy, kouluhallituksen ehdotus oli — ilmeisesti leht. Malmbergin lausunnon vaikutuksesta — pikakirjoituksen opetukselle sikäli epäedullisempi kuin Pikakirjoittajyhdistyksen, että niissä kouluissa, joissa kirjanpito on vakinaisena aineena, pikakirjoitus olisi tullut olemaan vapaa-

¹ Kts. seuraavaa kappaletta.

ehtoisena, tosin sanoen lisäaineena muiden vakinaisten aineiden, siis myös kirjanpidon, ohella, jotenka sellaisella oppilaalla, joka haluaisi osallistua viilmemalnitunkin aineen opetukseen, tulisi oppituntien lukumäärä viikkossa olemaan 33, siis 2 viikkotuntia suurempi kuin muilla oppilailla. Mutta pääasia, nimittäin pikakirjoituksen ottaminen koulun opetusohjelmaan, olisi kuitenkin tällä kouluhallituksenkin ehdotuksella saavutettu.

Mutta silloinen hallituspa ei katsonut olevan aihetta myöntää pikakirjoitukselle näinkään vaatimatonta asemaa oppikoulujemme opetusohjelmassa. Ja niin olisi pikakirjoitus — yleisen oppikoulukokouksen yksimielisestä kannasta, valtion oppikoulujen rehtorien enemmistön mielipiteestä ja kouluhallituksen ehdotuksesta huolimatta — jäänyt edelleen kokonaan valtion oppikoulujen ohjelman ulkopuolelle, ellei eduskunnassa olisi uudelleen v:n 1926 talousarvion käsittelyn yhteydessä puututtu asiaan sillä tuloksella että ylimääräisten aineiden opetusta varten varattua määrärahaa, 40.000 mk päätettiin nimenomaan pikakirjoituksen opetusta silmällä pitäen korottaa 10.000 mk:lla.

Pikakirjoitus pääsee ylimääräiseksi opetusaineeksi valtion oppikoulujen opetusohjelmaan.

Täten oli siis vuonna 1920 alkanut ja sitten 5 vuotta jatkunut ponnistelu pikakirjoituksen ottamiseksi valtion oppikoulujen ohjelmaan johtanut ensimmäiseen positiiviseen tulokseen, tosin sangen vaatimattomaan: pikakirjoitukselle oli myönnetty ns. ylimääräisen aineen asema — ts. sen opetusta sai kouluun järjestää, jos rehtori sattui olemaan asialle myötämielinen, pätevä opettaja ja tarpeellinen määrä halukkaita oppilaita oli tiedossa; ja tähän tarkoitukseen, johon kouluhallituskin oli laskenut tarvittavan 61.500 markkaa, varattiin vain 10.000 markkaa. Loistava ei tulos totisesti ollut. Mutta olihan sekin toki parempi kuin ei mitään, olihan pikakirjoitus täten sentään päässyt oppikoulujemme virallisesti hyväksytyjen opetusaineiden joukkoon. Seuraavina vuosina tuo pikakirjoitukselle varattu määräraha sitten vähitellen eduskunnan aloitteesta kohosi. Vuonna 1928 se oli vielä 20.000 markkaa, mutta 1931 jo 70.000 markkaa, sillä sanottuna vuotena myönnettiin ylimääräisille aineille kaikkiaan 110.000 markkaa.

Mutta tämän jälkeen uhkasi pikakirjoituksen niinkuin kaikkien muidenkin ns. ylimääräisten aineiden opetusta ankara takatalvi. Vuonna 1929 alkanut pulakausi kiristyi kiristymistään ja se

aiheutti valtionkin menoissa suuren määrän supistuksia. Niinpä hallitus katsoi syksyllä 1931 talousarvioesitystä seuraavaksi vuodeksi laadittaessa välttämättömäksi pyyhkiä kokonaan mm. ylimääräisten aineiden opetukseen varatun määrärahan huolimatta siitä, että kouluhallitus oli tarkoitukseen ehdottanut erään pienehkön summan. Mutta eduskunta riensi taaskin uhan alaiseksi joutuneen pikakirjoituksen opetuksen avuksi ja myönsi ylimääräisten aineiden opetusta varten 50.000 markkaa. Paljon tästä summasta ei pikakirjoituksen opetuksen osalle riittänyt: vain 9 koululle 480—1920 markkaa koulua ja lukukautta kohti, siis aivan mitättömän pieni summa.

Mutta vielä tätäkin pientä määrärahaa, jonka eduskunta täten oli katsonut välttämättömäksi varata ylimääräisten aineiden — pikakirjoitus niihin mukaan luettuna — opetukseen, hallitus yritti taas seuraavana vuotena supistaa, ehdottaen sen alennettavaksi 30.000 markkaan, jonka summan myös valtiovarainvaliokunta talousarvioesitykseensä otti. Kun tällaisesta määrärahan supistamisesta kuitenkin olisi ollut seurauksena pikakirjoituksen opetuksen kokonaan loppuminen useissa kouluissa¹ teki edustaja J y s k e (edistys) edustajain L e i v o n (kokoomus), R a n t a l a n (sos. dem.) ja T a r k k a s e n (maalaisl.) kannattamana ehdotuksen, jonka eduskunta sitten hyväksyi, että puheena oleva määräraha pidettäisiin samana kuin edellisenäkin vuotena. Asiasta äänestettäessä ensin seisaalleen nousten puhemies tulkitsi enemmistön olevan valiokunnan mietinnön kannalla; mutta koneäänestys, joka edustaja Jyskeen vaatimuksesta suoritettiin, osoitti, että hänen ehdotuksellaan oli 100 kannattajaa valiokunnan mietinnön 77 vastaan. Pikakirjoituksen opetus sai niin ollen tälläkin kertaa vielä tuon kaikkein välttämättömimmän määrärahan käytettäväkseen.

Kun kuitenkin tällainen epävarmuuden tila, jossa pikakirjoituksen opetuksen määrärahat jatkuvasti vuodesta vuoteen joutuivat olemaan, oli puheena olevan aineen opetukselle mitä haitallisin, koska milloinkaan ei ollut mitään takeita siitä, oliko määräraha ja minkä suuruisena enää seuraavana kevätlukukautena käytettävissä, vaikka se syyslukukaudeksi ehkä olikin edellisen vuoden talousarviossa taattu — puhumattakaan siitä, että mitään puheena olevaa opetusta koskevia pitempi-

aikaisia suunnitelmia olisi voitu tehdä, kääntyi Pikakirjoittajayhdistys kesällä 1932 kouluhallituksen puoleen tiedustaan, eikä mitään mahdollisuutta ollut olemassa saada pikakirjoituksen opetusta valtion koulujen opetusohjelmaan vapaaehtoiseksi aineeksi, siis sellaiseksi, jonka opettaminen missä hyvänsä näissä kouluissa olisi aina taattu, kunhan vain pätevä opettaja ja riittävä määrä oppilaita olisi tiedossa. Mutta kouluhallituksessa kehoitettiin odottamaan siksi, kunnes juuri niihin aikoihin toimiva koulukomitea — ns. Mantereen komitea — salsi työnsä valmiiksi. Niinpä pikakirjoituksen opetus valtion oppikouluissa sai edelleen — aina vuoteen 1943 asti — olla tällaisessa eduskunnan päätöksestä kulloinkin riippuvan ylimääräisen aineen asemassa. Ainoa parannus oli, että hallituskin lopulta otti ylimääräisten aineiden määrärahan lyhentämättömänä talousarvioonsa, vieläpä esitti sen vuonna 1935 korotettavaksi 70.000 markkaan, tosin kyllä sillä perusteella, että siten voitaisiin avustaa myös oppikoulujen oppilas-orkestereita.

Se, mitä edellä on puhuttu pikakirjoituksen opetuksesta oppikouluissamme, on lähinnä koskenut valtion oppikouluja. Yksityisissä kouluissa pikakirjoituksen opetuksen asema on riippunut kokonaan asianomaisen koulun johtokunnan ja rehtorin suhtautumisesta asiaan. Niinpä vuonna 1930 näyttää vain yhdessä ainoassa yksityiskoulussa ja 1931—1932 kahdessa yksityiskoulussa olleen pikakirjoituksen opetusta vapaaehtoisena aineena. Mutta lukuvuonna 1932—1933, jolloin pikakirjoituksen opetus valtionkin kouluissa huomattavasti lisääntyi, on pikakirjoituksen opetus päässyt useampien yksityiskoulujenkin ohjelmaan, vieläpä kahdessa koulussa pakollisenakin aineena.

Miten monissa oppikouluissa ja miten suurelle oppilasmäärälle vuosina 1920—1938 pikakirjoituksen opetusta on annettu, siitä antaa jonkinlaisen käsityksen seuraava taulukko, joka on laadittu Pikakirjoituslehdessä vuosittain olleiden tietojen mukaan¹. Kun nämä tiedot perustuvat kouluilta pyydettyihin ilmoituksiin, on niitä tarkasteltava sillä varauksella, että aina jokin koulu on jonakin vuonna saattanut jättää ilmoituksen pikakirjoituksen opetuksesta tekemättä.

¹ Voidakseen säilyttää pikakirjoituksen opetuksen edes samassa laajuudessa kuin edellisenä vuotena olisi näet jo yksistään tähänkin opetukseen — muista ylimääräisistä aineista puhumattakaan — tarvittu 30.945 markkaa.

¹ Tiedot lukuvuosilta 1921—22, 1924—25 ja 1929—30 puuttuvat. Samoin puuttuvat pikakirjoituksen opetusta koskevat tiedot sotavuosilta; mutta silloin lieneekin pikakirjoituksen opetus ollut pysähdyksissä jotenkin kaikissa oppikouluissa muutamia harvoja lukuun ottamatta.

Lukuvuosi	Pikakirjoituksen- opetusta anta- neiden koulujen lukumäärä	Oppilaita perus- kursilla		Oppilaita jatko- kursilla		Oppilaita yhteensä	
		syys- lukuk.	kevä- lukuk.	syys- lukuk.	kevä- lukuk.	syys- lukuk.	kevä- lukuk.
1920—21	1	37	33	—	—	37	33
1921—22	?	?	?	?	?	?	?
1922—23	1	25	10	—	—	25	10
1923—24	3	—	55	—	—	—	55
1924—25	?	?	?	?	?	?	?
1925—26	2	108	104	—	—	108	104
1926—27	7	187	171	—	—	187	171
1927—28	8	115	62	34	29	149	91
1928—29	6	160	125	—	—	160	125
1929—30	?	?	?	?	?	?	?
1930—31	4	108	100	59	54	167	154
1931—32	6	119	172	53	66	172	238
1932—33	16	407	423	54	48	461	471
1933—34	14	387	290	158	167	545	457
1934—35	13	312	280	113	104	425	384
1935—36	14	365	316	157	151	522	487
1936—37	17	427	341	147	166	574	567
1937—38	16	334	281	194	183	528	464

Niinkuin edellisestä näkyy, lukuvuodet 1926—27 sekä 1932—33 ovat olleet jonkinlaisia käännevuosia oppikoulujen pikakirjoituksen opetuksen alalla, sikäli nimittäin, että tällöin sekä pikakirjoituksen opetusta antaneiden koulujen että pikakirjoitusta opiskelleiden lukumäärä on tuntuvasti lisääntynyt.¹ Edellinen lisäys oli tietysti seurauksena siitä, että pikakirjoituksen opetus hyväksyttiin silloin valtion kouluissa kouluohjelmaan kuuluvien vaikkakin ylimääräisten oppiaineiden joukkoon. Jälkimmäinen lisäys lienee taas seurauksena siitä voimakkaasta propagandasta, joka Pikakirjoittajayhdistyksen taholta pantiin toimeen sen johdosta, että siihenastinen vähäinenkin valtionavustus ns. ylimääräisten aineiden ja siis pikakirjoituksenkin kohdalla uhkasi kokonaan loppua.¹ Taulukossa mainittu peruskurssi on kaikissa valtion oppikouluissa ja nähtävästi useimmissa yksityiskouluissakin annettu V luokalla ja jatkokurssi VI:lla. Eräissä yksityiskouluissa on kuitenkin peruskurssi opetettu jo IV ja jatkokurssi V luokalla.

Koulukomitean ehdotukset pikakirjoituksen aseman vakiinnuttamiseksi valtion oppikouluissa.

Niinkuin edellä olemme nähneet, antoi kouluhallitus Pikakirjoittajayhdistyksen vuonna 1932

¹ Ajanjaksona 1926—32 mainituista kouluista oli yksityiskouluja ainoastaan 1—2, ajanjaksona 1932—38 3—5.

tekemän tiedustelun johdosta ymmärtää, että koulukomitean taholta olisi odotettavissa joitakin uudistuksia pikakirjoituksen opetuksen asemaan valtion oppikouluissa. Jännityksellä sen vuoksi pikakirjoittajapiireissä odotettiin puheena olevan komitean mietintöä, joka sitten valmistuikin seuraavana vuonna. Mutta suuren pettymyksen se toi mukanaan pikakirjoituksen opetuksen harrastajille. Sikäli kyllä sen ehdotusten toteuttaminen olisi merkinnyt edistysaskelta, että pikakirjoitus olisi tullut vapaaehtoiseksi aineeksi poika- ja yhteiskouluissa IV ja V luokalla, vieläpä pakolliseksi aineeksi tyttökouluun ns. täydennysluokalla. Mutta kun pikakirjoituksen tuntimäärä ensinmainituissa olisi komitean ehdotuksen mukaan tullut olemaan molemmilla luokilla vain yksi tunti viikossa, ymmärrettiin pikakirjoittajapiireissä, että tämä olisi samaa kuin tehdä suomenkielinen pikakirjoituksen opetus aivan tuleksettomaksi. Suomenkielinen järjestelmämme on näet siksi vaikea, että yhdellä viikkotunilla on aivan mahdoton edes teoriaakaan kunnolleen läpikäydä, vaan suurin osa toisestakin lukuvuodesta kuluisi silloin vielä järjestelmän oppimiseen. Käytännölliseen harjoitteluun, jolla kuitenkin pikakirjoituksen opetuksessa on aivan ratkaiseva merkitys, ei näin ollen jäisi juuri lainkaan aikaa, lyhenteiden käytön opetuksesta puhumattakaan. Mitä taas tulee tuohon tyttökouluun ns. täydennysluokan pakolliseen pikakirjoituksen opetukseen, niin siitä ei olisi paljonkaan iloa, sillä sellaisia luokkia ei maassamme varmaan tulisi olemaan montakaan. Niiden tarkoituksena olisi nimittäin tarjota niille tyttöoppilaille, jotka keskeyttävät opintonsa keskikouluun, mahdollisuus jonkin verran täydentää opintojaan tarvitsematta kuitenkaan suorittaa ylioppilastutkintoa. Niin ollen muodostuisi tämä pikakirjoituksen opetukselle tyttökouluissa ensi katsauksella edulliseltä näyttävä uudistus sille kerrassaan karhunpalvelukseksi, kun näet muuta pikakirjoituksen opetusta ei puheenaolevissa kouluissa tultaisi lainkaan antamaan. Edellä mainitut pikakirjoituksen opetuksen sijoittamista koulujen lukusuunnitelmiin koskevat ehdotukset, mutta varsinkin ne pikakirjoituksen opetuksen järjestämistä koskevat metodiset ohjeet, jotka komitean mietintöön sisältyivät, osoittivat, että komitea ei ollut työssään käyttänyt asiantuntijoita, ainakaan sellaisia, jotka olisivat olleet perillä suomalaisen pikakirjoituksen vaatimuksista.

Hyvin vähäistä harrastusta pikakirjoituksen asialle oli siis jo koulukomitean mietintö osoittanut. Mutta vielä syrjäytetympään asemaan jätettiin kysymys pikakirjoituksen opetuksesta seuraavana vuotena, 1934, pidetyssä kahdeksannessa yleisessä oppikoulukokouksessa, joka oli kutsuttu

koolle antamaan lausuntonsa edellä mainitun komitean mietinnöstä. Tämän kokouksen ohjelmassa oli näet kyllä varattu alustus ja keskustelutilaisuudet kaikille muille oppikouluopetuksessa kysymyseen tuleville aineille paitsi pikakirjoitukselle. Niinpä koko pikakirjoituksen opetusasia olisi jäänyt puheena olevassa kokouksessa kokonaan käsittelemättä, ellei lehtori Kallioniemi olisi, siten kun eri opetusaineita käsitteiden jaostojen ponnit oli luettu ja hyväksytty, pyytännyt oikeutta saada esittää kokouksen osanottajille eräitä näkökohtia sanotun mietinnön pikakirjoituksen opetusta koskevasta osasta. Lehtori Kallioniemen erittäin asiallinen ja harkittu lausunto ei kuitenkaan aiheuttanut kokouksen taholta minkäänlaista keskustelua paremmin kuin julkilausumaakaan. Kokouksen suhtautumisesta pikakirjoituksen asiaan sai sen vaikutelman, että oppikoulunopettajapiireissä oli kuudennen yleisen oppikoulukokouksen jälkeen huomattavasti kylmennyt tälle asialle.

Mitään suurempaa häitää ei tästä koulukomitean eikä oppikoulukokouksen kylmäkiskoisesta suhtautumisesta pikakirjoituksen opetukseen kuitenkaan seurannut, sillä mietintöhän ei loppujen lopuksi antanut aihetta mihinkään käytännöllisiin toimenpiteisiin. Se jäi vain yhdeksi asiakirjaksi niiden monien aikaisempien rinnalle, joita meillä oppikoulun uudistuskysymyksessä on jo laadittu ja painettu. Pikakirjoituksenkin opetusta jatkettiin siis vain entisten suuntaviivojen mukaan ylimääräisenä aineena niissä 8—10 valtion oppikoulussa, joissa sitä aikaisemminkin oli ollut.

Pikakirjoitus pääsee vapaaehtoiseksi oppiaineeksi valtion oppikoulujen ohjelmaan.

Vasta vuonna 1943 koitti aika, jolloin tässä kohden tapahtui muutos. Sodan, joihin maamme joutui, olivat osoittaneet välttämättömäksi eräiden kiireellisten korjausten aikaansaamisen oppikoulujen ohjelmassa. Mm. oli huomattu välttämättömäksi liikuntakasvatukselle varattujen opetustuntien lukumäärän lisääminen samoin kuin sellaisten käytännöllisten aineiden kuin tyttöjen kotitalouden, tyttöjen ja poikien käsitöiden sekä — huomattakoon — myös pikakirjoituksen ottaminen valtion oppikoulujen ohjelmaan. Kouluhallitus sai opetusministeriön määräyksestä tehtäväkseen laatia tällaisia uudistuksia koskevan ehdotuksen, joka valmistuikin niin nopeasti, että uutta lukusuunnitelmaa voitiin ruveta soveltamaan käytäntöön jo syksystä 1941, ensimmäisenä vuotena kahdella alimmalla luokalla ja seuraavina vuosina luokka luokalta ylöspäin, siis keskikoulun viimeistä edellisen luokan osalta, jossa pikakirjoituksen opetus aloitetaan, v. 1943.

Entä minkälaiseksi muodostui nyt sitten pikakirjoituksen asema oppikouluissa tämän uuden lukusuunnitelman pultteissa? Sikäli se kyllä sai entiseen verrattuna edullisemman aseman, että se pääsi vapaaehtoiseksi aineeksi ja sai käytettäväkseen 2 viikkotuntia sekä IV että V luokalla. Mutta kun se samalla tuli olemaan valinnaisena aineena käsitöiden kanssa ja kun oppituntien lukumäärä uuden lukusuunnitelman mukaan jo muutenkin lisääntyi entisestään — aikaisemmasta 30 viikkotunnista 33:een — niin olipa pelättävissä, että 2 vapaaehtoista pikakirjoituksen tuntia näiden lisäksi eivät erikoisesti houkuttelisi oppilaita, varsinkin kun ne vielä tulivat valinnaisiksi käsityötuntien kanssa, jotka eivät lainkaan aiheuta oppilaille kotityötä.

Edellä mainitun ohjelman mukaisesti pikakirjoituksen opetus sitten järjestettiin lukuvuonna 1943—44 kaikkiaan 46:ssa valtion oppikoulussa joista 38 suomenkielistä ja 8 ruotsinkielistä, pikakirjoitusta opiskelevien lukumäärän ollessa 1.343, niistä 1.123 suomenkielistä ja 220 ruotsinkielistä. Suomenkielisten eri koulutyypin kesken nämä luvut jakaantuivat seuraavasti:

	Suomenk. valtion kouluja	Pk. opetukseen osallistuvia oppilaita	Pk. opetukseen osallistuvia oppilaita
norm. ja klassill. lyseot	5	2	72
linjakokoiset lyseot	22	14	388
yhteislyseot	20	6	196
tyttölyseot	11	7	246
tyttökoulut	10	7	185
keskikoulut	9	2	36
yhteensä	77	38	1.123

Kuluvana lukuvuotena 1946—47 on pikakirjoitusta opettavien valtion koulujen lukumäärä kohonnut 50:een — 40 suomenkielistä ja 10 ruotsinkielistä — ja opiskelevien lukumäärä 1.507:ään, (1.209 suomenk. ja 298 ruotsink.) Suomenkielisissä kouluissa nämä luvut jakaantuvat eri koulumuotojen osalle seuraavasti:

	Suomenk. valtion kouluja	Pk. opet. Peruskurssi	osall. Jatkokurssi	Yht. oppilaita	
norm. ja klass. lyseot	5	3	82	45	127
linjakokoiset lyseot	21	13	280	173	453
yhteislyseot	17	7	121	64	185
tyttölyseot	11	6	84	42	126
tyttökoulut	10	8	169	73	242
keskikoulut	10	3	60	16	76
	74 ¹	40	796	413	1.209

¹ Tässä on otettu huomioon ainoastaan ne koulut, joilla on jo toiminnassa "pikakirjoitusluokka", siis 8-luokkaisissa kouluissa IV luokka.

Kun näitä lukuja vertaa vastaaviin lukuihin ennen puheena olevaa uudistusta, huomaa, että niin koulujen kuin opiskelijainkin lukumäärässä on tapahtunut valtavaa nousua. Olihan jo lv. 1943—44 n. 49 %:lla ja tänä vuonna n. 54 %:lla suomenkielistä valtion kouluista pikakirjoituksen opetusta ohjelmassaan. Myös tähän opetukseen osallistuvien lukumäärää — peruskurssilla n. 22 ja jatkokurssilla n. 12 oppilasta luokkaa kohti — on pidettävä hyvin tyydyttävänä, varsinkin kun ottaa huomioon, että pikakirjoitus on ei ainoastaan vapaaehtoisena ja valinnaisena opetusaineena, vaan vielä lisäksi valinnaisena sellaisen opetusaineen kuin käsityön kanssa.

Kouluhallitukselle tulleiden tietojen mukaan olisivat eräät muutkin valtion koulut mielellään ottaneet pikakirjoituksen opetuksen ohjelmaansa, jos niillä vain olisi ollut tarpeelliset huonetilat tarkoitukseen käytettävissä. Useimmilla Neuvostoliitolle luovutetulta alueelta siirtyneillä kouluilla on juuri tämä seikka ollut esteenä; eräissä tapauksissa myös pätevien opettajain puute. Kuluvan lukuvuoden numeroita tarkastellessa pistää silmään myös, miten pieni pikakirjoituksen opiskelijain lukumäärä on jatkokurssilla verrattuna peruskurssin osanottajiin. Tähän ikävään ilmiöön, joka, kuten edellä siv. 22 esitetystä numeroista käy ilmi, oli selvästi havaittavissa jo siihenkin aikaan, jolloin pikakirjoitus oli kouluissa ylimääräisenä aineena ja joka saa selityksensä siitä, että oppilaat luulevat pikakirjoituksen olevan helpommin opittavissa kuin se todellisuudessa on, ei siis pikakirjoituksen siirtyminen vapaaehtoiseksi opetusaineeksi ole tuonut mitään sanottavampaa muutosta. Missä määrin pikakirjoituksen opiskelijain vähenemistä jo kevätlukukaudella on havaittavissa, kuten ylimääräisen opetuksen aikana oli laita (kts. s. 22), siitä ei lukuvuoden 1938—39 jälkeen ole ollut mitään numero-tietoja käytettävissä.

Niin, opettajakysymys, sehän se puheena olevassa uudistuksessa onkin ollut pulmallisin, sillä seurauksena pikakirjoituksen opetuksen aikaisemmasta hyleksitystä asemasta oppikouluissamme on, että monien suurtenkin koulujen opettajakunnassa ei ole ainoatakaan pikakirjoitustaitoista opettajaa. Missä taas sellaisia sattuu olemaan, siellä näilläkin opettajilla tavallisesti on jo muutenkin niin suuri työtaakka hartioidensa, etteivät enää voi lisätä ottaa, varsinkaan sellaista ainetta kuin pikakirjoitus, jonka opetus vaatii opettajalta tavattoman paljon kotityötä, jos mieli siinä tuloksia saavuttaa. Niinpä sangen monissa kouluissa onkin pikakirjoituksen opettaja täytynyt ottaa koulun varsinaisen opettajakunnan ulkopuolelta. Ja mo-

nia kouluja on myös sellaisia, joissa ei ole onnistuttu saamaan lainkaan pätevää pikakirjoituksen opettajaa.

Entä sitten se pikakirjoituksen opettajain pätevyys? Ja milloin pikakirjoituksen opettaja on katsottava päteväksi? Siitä ei ole mitään määräyksiä koululaitoksemme johdon taholta annettu.¹ Niinpä tämä asia onkin jäänyt jokoisessa koulussa asianomaisen rehtorin harkinnan varaan, ja nähtävästi useassa tapauksessa on saatu tyytyä vain siihen, että pikakirjoituksen opettaja on ollut josakin määrin pikakirjoitustaitoinen henkilö. Mutta sehän ei vielä suinkaan takaa sitä, että hän on pätevä myös pikakirjoituksen opettajaksi, toisin sanoen että hän myös pystyy menestyksellisesti pikakirjoitusta opettamaan. Tietoisena tästä Pikakirjoittajayhdistys järjesti syksyllä 1943, siis vähän ennen kun pikakirjoituksen opetus uuden lukusuunnitelman mukaan valtion kouluissa alkoi, noin viikon päivät kestävä opastuskurssit pikakirjoituksenopettajille. Viime syksynä järjestettiin toiset tällaiset kurssit, sillä kertaa lähinnä silmällä pitäen lyhenteiden (ehtolyhennysten) opettamista.

Miten tulokset uuden lukusuunnitelman mukainen pikakirjoituksen opetus valtion oppikouluissa näinä muutamina vuosina on ollut, siitä ei tällä hetkellä liene kukaan minkäänlaista käsitystä. Jonkinlaista viitettä siinä suhteessa antaisi jo sekin tieto, miten moni niistä oppilaista, jotka IV luokan syyslukukaudella ovat pikakirjoituksen opetukseen osallistuneet, ovat hyväksyttävästi suorittaneet ensimmäisen vuoden kurssin loppuun. kuin myös, miten moni näistä sittemmin on ei ainoastaan osallistunut seuraavan vuoden jatkokurssiin vaan myös suorittanut sen päätökseen. Toivottavasti ensi keväänä Pikakirjoittajayhdistyksen toimesta järjestettävä tiedustelu tuo valaistusta tähän kysymykseen.

Pikakirjoituksen opetuksen
asema yksityisissä oppikouluis-
samme yhdelle sangen
heikko.

Mitä sitten tulee pikakirjoituksen opetukseen yksityiskouluissamme, siitä tuskin kannattaa puhua, niin vähäistä se vielä on. Niinpä lukuvuonna 1943—44, jolloin yksityisiä suomenkielisiä oppikouluja maassamme oli kaikkiaan 128, annet-

¹ Pikakirjoittajayhdistys on kyllä määritellyt vaatimukset, jotka pikakirjoituksen opettajatutkinnon suorittajan on täytettävä. Mutta ensimmäinen tällainen pikakirjoituksen opettajatutkinto suoritettiin vasta viime syksynä.

tiin pikakirjoituksen opetusta ainoastaan viidessä. ja tänä vuonna, jolloin koulujen luku on vielä huomattavasti kohonnut, yhdeksässä. Tosin pikakirjoitus näkyy lisäksi sisältyvän eräiden muidenkin yksityiskoulujen ohjelmaan, mutta joko asianomaiset koulut ovat niin vasta-alkavia, että niissä ei ole vielä päästy pikakirjoitusluokkaan (tavallisesti IV luokka) asti tai sitten tätä opetusta ei ole syystä tai toisesta vielä voitu järjestää. Pikakirjoituksen opetuksen asema näiden harvojen yksityiskoulujen lukusuunnitelmissa on hyvin erilainen: kolmessa se on suorastaan pakollisena aineena, toisissa taas vapaaehtoisena tai valinnaisena jonkun muun aineen, tavallisesti kirjanpidon, kanssa. Kuudessa yksityiskoulussa pikakirjoituksen opetukselle on varattu vain 1 tunti kummallakin — IV ja V-luokalla.

Tulee tietysti kysyneeksi, mistä johtuu tämä yksityiskoulujen vähäinen harrastus pikakirjoituksen opetukseen. Arvaan, että siihen on syynä ensi sijassa varojen puute. Yksityiskouluthan saavat jokaista luokkaa ja jokaista pätevää opettajaa kohti erään määrätyn valtionavun, joka on kuitenkin niin vaatimaton, että useimmat yksityiskoulut melko korkeista oppilasmaksuista huolimatta taistelevat jatkuvasti taloudellisten vaikeuksien kanssa. Ja kun jokainen vapaaehtoinen tai valinnainen aine aiheuttaa koululle lisämenoja opettajain palkoissa, on luonnollista, että koulun johdolla täytyy olla hyvin suuri harrastus pikakirjoituksen opetusta kohtaan, ennen kun se otetaan mukaan koulun ohjelmaan lisäämään jo muutenkin suuria kuluja. Vasta siinä tapauksessa, että yksityiskoulujen valtionavut tulevat kyllin suuriksi tai että valtion varoista myönnetään jokin erikoinen määräraha pikakirjoituksen opetusta varten, on toiveita, että tässä kohdassa saadaan korjausta aikaan.

KAUPPAOPPILAITOKSET.

Aivan toisenlainen asema kuin oppikouluissa on pikakirjoituksella jo pitemmän aikaa, yli 40 vuotta, ollut kauppaoppilaitoksissamme. Tammikuun 28 p:nä v. 1904 annetussa, ensimmäisessä kauppaoppilaitoksia koskevassa asetuksessa määrättiin näet pikakirjoitus vapaaehtoiseksi aineeksi noissa kouluissa. Ja samoin oli laita v. 1942 annetussa uudessa asetuksessa. Ensiksi mainitusta vuodesta alkaen onkin pikakirjoitusta sitten ainakin vapaaehtoisena aineena opetettu sekä kauppaopistoissa että -kouluissa tavallisesti I luokalla 2 ja II luokalla 1 tunti viikossa.

Mutta jo ennen vuotta 1904 pikakirjoitus oli otettu oppiaineeksi eräissä kauppaoppilaitoksissa.

1890-luvun puolivälissä oli maassamme 5 kauppaopistoa (Turun, Raahen, Viipurin, Porin ja Helsingin) sekä 3 kauppakoulua (Oulun, Kuopion ja Tampereen). Näissä oli pikakirjoituksen opetusta Raahen, Kuopion ja Porin kouluissa, viimeainitussa pakollisena aineena. V. 1898 perustetussa Suomen Liikemiesten Kauppaopistossa on pikakirjoitus ollut opetusohjelmassa alusta alkaen. Turun Kauppaopistossa alkoi pikakirjoituksen opetus v. 1901, ensin ruotsinkielisenä ja sitten vuodesta 1905, jolloin suomenkielinen osasto perustettiin, suomenkielisenäkin. Molemmilla osastoilla hoiti pikakirjoituksen opetusta kolmattakymmentä vuotta lehtori Sulho Rosengren ja hänen jälkeensä rovasti A. E. Koskeniemi suomalaisella ja arkistonhoitaja Svante Dahlström ruotsalaisella osastolla. Tampereen kauppakoulussa tuli pikakirjoitus myös v. 1901 opetusohjelmaan. Opetusta hoiti alusta alkaen 41 vuotta yhteen mittaan kansankoulunopettaja Akseli Järvinen.

Eräissä kauppaoppilaitoksissa pikakirjoitus on v. 1904 jälkeenkin jonkin aika ollut pakollisena aineena. Näin oli laita Turun kauppaopiston suomenkieliselä osastolla: II luokalla vuoteen 1913 ja I luokalla vuoteen 1920, jolloin siirryttiin kokonaan vapaaehtoisuuden kannalle. Myöskin Helsingin kauppiaiden kauppakoulussa pikakirjoitus oli pakollisena aineena vuosina 1920—1942. Mutta uuden asetuksen voimaan astuttua v. 1942 opetus muutettiin sielläkin vapaaehtoiseksi.

Yksimielisyyttä siitä, minkälainen asema — vapaaehtoisena vai pakollisena opetusaineena — pikakirjoituksella kauppaoppilaitoksissamme tulisi olla, ei näitäkään kouluja johtavissa piireissä ole ollut kuten jo yllämainitustakin selviää. Niinpä esim. kauppaopetuksen tarkastaja prof. Ernst Bondorf joka 1910-luvulla hoiti tätä tehtävää, piti pikakirjoitusta kauppaoppilaitoksissa tarpeettomana opetusaineena. Aivan päinvastainen taas oli seuraavan kauppaopetuksen tarkastajan tohtori Aksel Rosendahlin kanta asiassa. Erikoisesti kauppaopistoihin nähden hän oli sitä mieltä, että niissä oli pikakirjoitukseen kiinnitettävä mahdollisimman suurta huomiota, koetettava saada mahdollisimman monet oppilaat osallistumaan pikakirjoituksen opetukseen ja varattava sille vielä II luokallakin 2 tuntia.¹

Kielteisellä kannalla pikakirjoituksen opetukseen nähden kauppaoppilaitoksissa oli nähtävästi myös prof. E. Nevanlinna päättäen siitä, että hänen johdolla v. 1924 valmistuneesta kaup-

¹ Mm. Suomen Liikemiesten kauppaopiston tarkastuksessa vuonna 1921 annettu lausunto.

* Mitkähän ne 2 muuta koulua JYK:in lisäksi olivat?

paopetuksen uudistamista koskevasta komitean mietinnöstä oli jätetty kokonaan pois kaikki vapaaehtoiset aineet, niiden joukossa myös pikakirjoitus. Tämä ehdotus aiheutti kylläkin jyrkän paheksumisen mm. Helsingin Kauppiattien Yhdistyksen johtokunnassa, jolta oli pyydetty lausunto puheena olevasta ehdotuksesta. Mainittu johtokunta oli päinvastoin sitä mieltä, että pikakirjoituksen tulisi olla vakinaisena aineena niin kauppaopistoissa kuin -kouluissakin ja että sille olisi varattava molemmilla luokilla yhteensä 4 tuntia ja mieluummin niin, että I luokalla olisi 3 tuntia ja II luokalla 1 tunti.

Pikakirjoituksen opetuksen ottamista vakinaiseksi aineeksi kauppaopistoihin on korostettu monelta muultakin taholta. Mm. Suomen Liikemiesyhdistyksen tammikuun kokouksessa 1938 saavutti lämmintä kannatusta ehdotus, että kauppaopistoissa otettaisiin pikakirjoitus pakolliseksi, mutta kaunokirjoitus eli käsialanharjoitus siirrettäisiin vapaaehtoiseksi. Sen sijaan näyttää ei ainoastaan liikemies- vaan pikakirjoittajapiireissäkin olleen ja on yhä edelleen eri mieliä siitä, vastaako pikakirjoituksen opetus kaupakouluissa vapaaehtoisenaakaan tarkoitustaan, koska uselta oppilailta puuttuvat suomalaisen pikakirjoitusjärjestelmämme edellyttämät kieliopilliset pohjatiedot ja koska myös verraten suuri osa kaupakoulun käyneistä joutuu tehtäviin, joissa pikakirjoitustaidolla ei ole mitään ratkaisevampaa merkitystä.

Seuraava taulukko, joka on laadittu Pikakirjoituslehden kauppaoppilaitoksilta vuosittain saamien tietojen perusteella, osoittaa, missä määrin näissä oppilaitoksissa vasta 1920 lähtien on pikakirjoituksen opetusta annettu ja hyväksi käytetty:

Lukuvuosi	Kauppaoppilaitoksia			Oppil.			
	Kaikkiaan	Pk. opetusta antaneita	kaikkiaan	Pk:n opiskelijoita I lk:lla		Pk:n opiskelijoita II lk:lla	
				syysl.	kevätl.	syysl.	kevätl.
1920—21	21	16	1835	246	185	55	50
1925—26	24	17	2022	276	228	138	121
1930—31	26	19	2145	362	277	188	150
1935—36	28	23	2210	501	346	174	161
1940—41 ¹	29	?	2304	?	?	?	?
1945—46	33	30	3110	569	378	345	281

Kuten edellisestä näkyy on pikakirjoituksen opetusta ainakin vuodesta 1920 lähtien järjestetty sen

vapaaehtoisuudesta huolimatta useimmissa kauppaoppilaitoksissamme (lv. 1920—21 76 %, lv. 1945—46 90 %). Myös puheenaolevaan opetukseen osallistuneiden oppilaiden lukumäärä on varsinkin I luokan syyslukukaudella ollut melko runsas (esim. lv. 1945—46 kauppaopistoissa 43 % ja kaupakouluissa 30,5 %). Mutta täälläkin voimme tehdä saman havainnon kuin aikaisemmin oppikouluista (kts. s. 22), että nim. opiskelijain luku vähenee huomattavasti jo kevätlukukauteen mennessä (lv. 1945—46 33 % ja 21 %) ja vielä enemmän II luokalle siirryttäessä (lv. 1945—46 kauppaopistoissa syyslukukaudella 25 % ja kevätlukukaudella 21 %, kaupakouluissa syyslukukaudella 21,5 % ja kevätlukukaudella 18,2 %). Myös pistää taulukkoa tarkastellessa silmään sekä pikakirjoituksen opetusta antaneiden koulujen että varsinkin tähän opetukseen osallistuneiden oppilaiden lukumäärän huomattava nousu lv. 1935—36. Se saa selityksensä oppilasmäärän kasvamisesta uusien koulujen ja rinnakkaisluokkien perustamisen johdosta.

Edellä esitetty lyhyt katsaus pikakirjoituksen opetuksen vaiheisiin maassamme osoittaa, että tälläkin alalla on itsenäisyytemme aikana päästy eteenpäin, mutta että tämä edistymisen on ollut sangen hidasta ja vaivaloista johtuen siitä, että koululaitostamme johtavissa piireissä ei ole vielä riittävästi oivallettu tämän taidon suurta merkitystä. Tämä tuntuu erikoisen masentavalta jokaisesta, joka oman kokemuksensa perusteella on voinut todeta, miten monella alalla ja monella tavalla jokainen henkisen työn tekijä voi pikakirjoitustaitoa käyttää sekä omaksi että sen yhteisön hyväksi, jonka palveluksessa hän toimii. Tällaisen havainnon tekeminen tuntuu sitäkin masentavammalta, kun itsenäisyytemme aikana kehitys monilla muilla aloilla maassamme on mennyt tavattomalla vauhdilla eteenpäin ja kun tänä samana aikana monessa muussa maassa pikakirjoituksen opetuksen alalla on uskallettu ottaa varsin rohkeita edistysaskeleita. Mutta toivokaamme, että ainakin sinä ahdistuksen ja ankan kilvoittelun aikakautena, jota kansamme parhaillaan elää, ymmärretään, minkä suuriarvoisen avun pikakirjoitustaito voi tarjota nimenomaan juuri tällaisissa oloissa, jolloin kaikki mahdollisuudet on hyväksikäytettävä, jos mieli voittajana tästäkin raskaasta ajasta suoriutua.

¹ Pikakirjoituksen opetusta koskevat tiedot puuttuvat sota-ajalta.